

Activiteitenplan

Initiatief Uitvoeringsagenda Faro

Samen vormgeven aan Erfgoed en Gezondheid

Naam organisatie:
Contactpersoon:
E-mailadres:
Telefoonnummer:

Hogeschool Utrecht

■■■■■■■■■■
■■■■■■■■■■
■■■■■■■■■■

De emigratie generatie

■■■■■■■■■■
■■■■■■■■■■
■■■■■■■■■■

Naam initiatief:
Totale kosten:
Gevraagde subsidiebijdrage:
Bedrag cofinanciering door derden:
Bedrag eigen bijdrage:
Inzet vrijwilligers in uren:

Samen vormgeven aan erfgoed en gezondheid
€160.441,90
€118.352,90
€40.000
€2089
252 uur

Inhoudsopgave activiteitenplan

1. Vorm van cultureel erfgoed	3
2. Samenvatting	3
3. Beoogd eindresultaat	4
4. Deelactiviteiten	6
5. Planning	13
6. Faro kernwaarden	15
7. Uitleg bij Faro-kernwaarden.....	15
8. Bijdrage aan thema's Faro uitvoeringsagenda	17
9. Hoofdthema Faro uitvoeringsagenda	17
10. Bijdrage aan systeemverandering.....	18
11. Bijdrage aan beleidsontwikkelingen en maatschappelijke vraagstukken.....	18
12. Projectorganisatie en rolverdeling	19
13. Rol vrijwilligers	20
14. Kennisdeling.....	20
15. Begroting	22

Activiteitenplan

1. Vorm van cultureel erfgoed

Met welke vorm(en) van cultureel erfgoed heeft uw initiatief van doen? (u kunt meerdere vakjes aankruisen)

- ☐ Integrale benadering van cultureel erfgoed
- ☐ Archeologie
- ☐ Gebouwd en aangelegd (groen) erfgoed
- ☐ Cultuurlandschap
- ☐ Roerend erfgoed
- ☐ Mobiel erfgoed
- ☒ **Immaterieel erfgoed**
- ☒ **Oral History**
- ☐ Archieven
- ☐ Digital born erfgoed
- ☐ Andere vorm, te weten Klik of tik om tekst in te voeren.

2. Samenvatting

Geef een korte omschrijving (maximaal 400 woorden) van het initiatief, waarin u beknopt de aanleiding, de hoofdactiviteit en het doel formuleert.

De inzet van erfgoed voor gezondheid en welzijn krijgt steeds meer aandacht. Ook stichting De emigratie generatie ziet dat de erfgoedactiviteiten positieve invloed hebben op zowel vrijwilligers (vertelouders) als deelnemers. Wat de impact precies is en hoe deze wordt bewerkstelligd, is echter nog niet expliciet in kaart gebracht en uitgewerkt. Door de zeggingskracht van erfgoed zichtbaar te maken en te benutten, willen we een bijdrage leveren aan het gezondheidsvraagstuk en een **verbinding maken tussen erfgoed, gezondheid en welzijn**.

In dit project werken we via participatief actieonderzoek, uitgevoerd door lectoraat Duurzame Gemeenschappen, Hogeschool Utrecht, samen met burgers, erfgoed-, welzijns- en zorgprofessionals. Gezamenlijk ontwikkelen we een impactvolle werkwijze voor het inzetten van erfgoed ter bevordering van gezondheid en welzijn. Deze werkwijze maakt het mogelijk om de activiteiten van De emigratie generatie inzichtelijk en overdraagbaar te maken, en biedt andere erfgoedinstellingen handvatten om aan de slag te gaan. Doel is bovendien om samenwerking tussen verschillende domeinen te versterken door elkaars taal te leren spreken, ontmoeting te organiseren en samen betekenis te geven aan erfgoed, gezondheid en welzijn.

We baseren ons op het concept positieve gezondheid, dat gezondheid breder opvat dan de afwezigheid van ziekte. Het gaat om het vermogen van mensen om zich aan te passen en regie te voeren over de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen van het leven (Huber et al., 2016). Positieve gezondheid richt zich op preventie van ziekte en overbelasting én op het versterken van sociale samenhang en betekenisvolle participatie. Dit sluit aan bij de holistische wijze waarop vanuit het Faro-verdrag naar erfgoed wordt gekeken. Erfgoed biedt vanuit het verleden een perspectief op de toekomst en biedt mogelijkheden om menselijke en natuurlijke invloeden op de omgeving als één geheel te beschouwen. Het stilstaan bij gebeurtenissen uit het verleden, zoals bij De emigratie generatie kan bijdragen aan zelfvertrouwen, eigen waarde en welbevinden. Daarnaast worden er verbindingen gelegd wat de sociale kwaliteit en meedoen kan versterken.

Dat erfgoed een bijdrage kan leveren aan vraagstukken in de samenleving is breed gedragen (Hanssen, 2020), maar over de manier waarop en hoe burgers hier een actieve rol in kunnen spelen zijn nog vragen. Dit project wil inzicht geven in ontwerpprincipes voor het inzetten van erfgoed voor positieve gezondheid. Daarbij staat de **hoe-vraag** centraal: **hoe kan erfgoed bijdragen aan positieve**

gezondheid? Hierdoor willen we zichtbaar maken wat de impact van erfgoed op gezondheid is en een overdraagbaar product ontwikkelen waarmee andere erfgoedinstellingen kunnen werken.

Figuur 1. Foto's van vertelouderen De emigratie generatie

3. Beoogd eindresultaat

De emigratie generatie gelooft in een samenleving waarin verhalen bruggen bouwen tussen generaties en culturen, waar diversiteit wordt gevierd en waar iedereen zich thuis voelt. We faciliteren ontmoetingen tussen vertelopa's en -oma's, waarin ze onderling verhalen delen over hun reis naar Nederland. Dit zorgt voor prachtige ontmoetingen, met wederzijds begrip, nieuwe vriendschappen en ook vaak een stukje verwerking. Daarnaast organiseren we events, lesprogramma's en activiteiten met als doel intergenerationele overdracht van cultureel erfgoed tussen vertelouderen en kinderen, jongeren en volwassenen. Vind op de [website](#) en op [instagram](#) meer verhalen van vertelouderen.

Het beoogde resultaat is het zichtbaar maken van de impact van de activiteiten van De emigratie generatie op de positieve gezondheid van vertelouderen en deelnemers aan activiteiten en het komen tot een werkwijze voor erfgoedprocessen om bij te dragen aan positieve gezondheid. We willen hiermee bijdragen aan een systeemverandering waarin erfgoed een plek

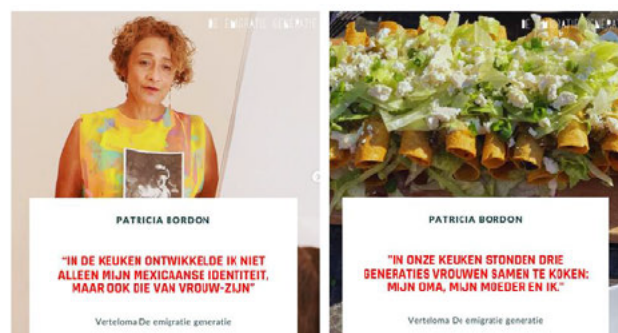
Onze vertelopa's en -oma's hebben allemaal hun eigen verhaal:

██████ kwam in 1965 naar Nederland, vanuit Spanje, en woonde een zomer lang in een houten huisje in de Johannapolder, midden in de natuur. Voor hem was het een verademing na een pensionkamer op de Voorstraat, die hij deelde met vier gastarbeiders.

Hij wandelde graag door de stad in zijn zondagse kleding, langs het Lucas Bolwerk, de Kromme Nieuwegracht en park Lepelenburg. 's Avonds at hij met zijn Colombiaanse vriend bij studentenvereniging Veritas, waarna hij terugliep naar zijn pension.

Verteloma ██████ kwam 30 jaar geleden vanuit Mexico naar Nederland. In de aflevering van Optafel deelt ze het recept van haar heerlijke traditionele Flautas (knapperige, gefrituurde tortilla's gevuld met hartige (vlees)vulling).

heeft in de domeinen gezondheid en welzijn en mensen gezamenlijk vorm kunnen geven aan erfgoed en gezondheid als common.

In dit project vertrekken we vanuit het idee dat zaken zoals gezondheid en (im)materieel erfgoed in principe 'cultureel gemeengoed' en commons kunnen zijn. De common of, in het Nederlands het 'gemeen', is een concept dat in dit project een vertrekpunt is om na te denken over erfgoed en positieve gezondheid. We onderzoeken hoe hier gezamenlijk betekenis en vorm aan kan worden gegeven. Erfgoed geeft de mogelijkheid betekenis te geven aan het verleden, en daardoor aan het heden en de toekomst; de vertelouderen van De emigratie generatie geven met hun verhalen betekenis aan diversiteit in de stad Utrecht. Daarnaast kan je via erfgoed ook gezamenlijk betekenis geven aan gezondheid: wat is gezond zijn eigenlijk? Het gemeen kan worden omschreven als een groep mensen die hulpbronnen ('gemeengoederen') delen en beheren. Zij doen dat op basis van gelijkwaardigheid en zelf opgestelde regels. Het gemeen is gericht op het duurzaam beheer van de hulpbron, want niemand heeft er baat bij als de hulpbron uitgeput wordt en als een van de beheerders alleen maar profiteert en niets terugdoet voor het gezamenlijk beheer.

Het commoning principe sluit aan op hoe cultureel erfgoed in het 'Verdrag van Faro' wordt benaderd. Als uitwerking van Artikel 27 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens benadrukt het "de maatschappelijke en verbindende waarde van cultureel erfgoed, en het belang van betrokkenheid en deelname door de samenleving. Niet het erfgoed zelf, maar de mens en menselijke waarden staan centraal. In veel onderzoeken wordt de kracht van participatieve projecten en deelname aan het ontwerp en proces genoemd, niet alleen het actief beoefenen van erfgoed, maar ook het mede vormgeven aan erfgoedactiviteiten lijkt van grote waarde; empowerment wordt hierdoor vergroot (Daykin 2020). In dit project zullen we de ontwerpprincipes van common-based werken gebruiken in het proces om zo het gemeengoed (erfgoed en positieve gezondheid) en de gemeenschap te versterken en daarmee de participatie te versterken.

In dit project stellen we de onderzoeksvragen: Hoe kan erfgoed bijdragen aan positieve gezondheid? Hoe kunnen we erfgoed, positieve gezondheid bezien als gemeen? Hoe kunnen mensen via het gemeen zin en betekenis geven aan erfgoed en positieve gezondheid? Welke ontwerpprincipes zijn daarvoor van belang? Aan de hand van deze vragen willen we in het eerste deel van het project in beeld brengen welke impact erfgoed heeft op positieve gezondheid en in deel 2 toewerken naar een product dat dit proces op een gelijkwaardige, gezamenlijke manier kan ondersteunen.

De praktijkcontext waarin we die vragen stellen is primair De emigratie generatie. Zij geeft ruimte aan

Figuur 2. Deelnemers aan een activiteit van De emigratie generatie

de verschillende (historische en traditionele) verhalen van mensen en wil deze verhalen vanuit de mensen zelf deelbaar maken. Door de werkwijze lukt het De emigratie generatie een gemeenschap te vormen met zogenoemde 'vertelouderen' en draagt het volgens deelnemers bij aan gezondheid en welzijn. Het is van belang om de totstandkoming en werking hiervan te onderzoeken en verder uit te werken naar het samen vormgeven van erfgoed en positieve gezondheid om zo breder handvatten te bieden waarbij erfgoed een bijdrage kan leveren aan positieve gezondheid. Om dit vervolgens in een werkwijze (product) overdraagbaar te maken. Voor de verbreding zullen we ook ruimte bieden voor professionals van andere erfgoedinstellingen om deel te nemen aan activiteiten in het proces.

4. Deelactiviteiten

Neem hieronder puntsgewijs op welke deelactiviteiten of processtappen worden uitgevoerd. Ga daarbij uit van maximaal 8 activiteiten/processtappen. Omschrijf per activiteit/processtap:

- de aard, omvang, duur en wijze van uitvoering van de activiteit;
- de doelstelling, resultaten of producten

Indien gewenst kunt u dit ook als aparte bijlage bijvoegen.

In het project werken we vanuit participatief actieonderzoek, waarbij deelnemers actief worden betrokken bij het proces om praktische kennis te genereren en verandering te bewerkstelligen. Vanuit deze co-creatie worden oplossingen ontwikkeld die direct toepasbaar zijn in de dagelijkse praktijk en ook echt hierop aansluiten (Migchelbrinck 2017). Het project is vormgegeven aan de hand van participatief actieonderzoek om een bijdrage te leveren aan het vraagstuk in de praktijk en om hieruit doorwerking te creëren. We werken met zogenoemde 'living labs', een praktijkcontext waarin actoren rondom een probleem of vraagstuk actief in het onderzoeksproces worden betrokken. De opkomst van de term 'living labs' is gerelateerd aan een recente ontwikkeling waarin oplossingen voor hedendaagse complexe problemen, bijvoorbeeld rondom vraagstukken zoals de klimaatcrisis, migratie, ouderenzorg steeds meer op lokaal niveau worden gezocht (Karré et al., 2015). Door te werken aan en met een integrale common-based aanpak, zoals uiteengezet in de vorige paragraaf, willen we de betrokkenen centraal stellen en de expertise uit verschillende domeinen aan elkaar verbinden. Door common-based te werken wordt van onderaf op een gelijkwaardige manier aan verandering gewerkt. Hierdoor wordt ook de actieve participatie aan het project en erfgoed duurzaam bevordert.

Passend bij de vraag en de rol van erfgoed zal in dit project de onderzoeksmethode Arts Based Research toegepast worden: "Verhalen, muziek, dans en beeldende kunst zijn soms in staat om op een andere wijze uiting te geven aan betekenisgeving, waardering en affecten en ruimte te creëren voor verandering" (██████████ 2019). Dit kan door aandacht te hebben voor de 'meertaligheid', ofwel de verschillende manieren waarop mensen zich uitdrukken, bijvoorbeeld via verhalen, beeldende kunst, fotografie en muziek. Meertaligheid verrijkt onderzoeksmethoden en geeft ruimte, betekenis en kracht aan de manieren van uitdrukken van mensen en geeft bovendien ruimte om mensen op verschillende manieren deel te laten nemen aan het onderzoek. Volgens ██████████ (2015) biedt oog voor esthetiek een extra ruimte waardoor je waardevolle, aanvullende informatie kan verkrijgen. Door passend bij erfgoed en de werkwijze van De emigratie generatie elementen in het onderzoek in te zetten en door een creatief maakproces met deelnemers van het onderzoek in gang te zetten, kunnen verschillende ervaringen en percepties van personen en zin- en betekenisgevingsprocessen inzichtelijk worden gemaakt. Via Arts Based Research kan met andere woorden de gelaagdheid in emoties, inzichten en zienswijzen over de relatie tussen erfgoed en positieve gezondheid zichtbaar en beter begrepen worden.

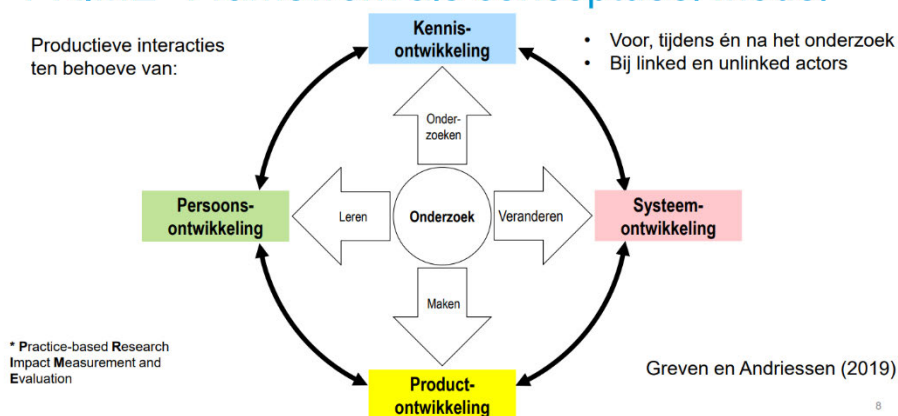
Het project kent twee delen. Het eerste deel richt zich op het zichtbaar maken van de impact van de werkwijze van De emigratie generatie aan de hand van het Prime-model (██████████ et al., 2017). In het tweede deel wordt gewerkt aan een product om de werkwijze van erfgoed voor positieve gezondheid deelbaar te maken.

Deel 1

In dit deel wordt gezamenlijk betekenis gegeven aan erfgoed en positieve gezondheid. Vanuit dit startpunt wordt gekomen tot elementen die nodig zijn voor het inzetten van erfgoed ter bevordering van positieve gezondheid en het in beeld brengen van de impact die De emigratie generatie maakt aan de hand van het Prime-model. Hierbij wordt participerende observatie toegepast bij activiteiten van De emigratie generatie. Hierop wordt geëxperimenteerd, gereflecteerd, geëvalueerd en doorgebouwd in expertmeetings

Aan de hand van het PRIME-model (Practice-based Research Impact Monitoring and Evaluation (██████████, 2025) wordt de eerste fase ingericht. Dit model wordt gebruikt om zicht te krijgen op de impact die De emigratie generatie heeft op de positieve gezondheid en in het algemeen op de vertelouderen en deelnemers aan de activiteiten. Door het PRIME-model wordt onderscheidt gemaakt in vier vormen van doorwerking: kennisontwikkeling, persoonsontwikkeling, productontwikkeling en systeemontwikkeling.

PRIME* Framework als conceptueel model

Figuur 3. PRIME-model

De **kennis** die tijdens deze fase inzichtelijk wordt gemaakt gaat over het samen betekenis geven aan erfgoed en positieve gezondheid. Het is van belang om, meer specifiek, te onderzoeken wat de rol van erfgoed hierin is. Erfgoed kan worden gezien als datgene uit het verleden wat in het heden betekenis krijgt en waarvan men besluit dat het behouden moet blijven voor toekomstige generaties. Het omvat zowel materiële objecten als immateriële praktijken, kennis en waarden (Scarpaci 2016) en biedt mogelijkheden om menselijke en natuurlijke invloeden op de omgeving als één geheel te beschouwen. Dit onderzoeken we via de onderzoeksvragen: hoe kan erfgoed bijdragen aan positieve gezondheid? Hoe kunnen we erfgoed, positieve gezondheid bezien als gemeen? Hoe kunnen mensen via het gemeen zin en betekenis geven aan erfgoed en positieve gezondheid? Welke ontwerpprincipes zijn daarvoor van belang?

Voor het beantwoorden van dergelijke vragen is het van belang om elkaars perspectieven te leren kennen en te waarderen en om daarvoor de tijd te nemen en te werken aan een gezamenlijke visie en taal.

De **persoonsontwikkeling** die plaats vindt door de activiteiten en werkwijze van De emigratie generatie willen we in beeld krijgen en stimuleren tijdens het project. Dit doen we door observaties in de labs, reflecterende vragen in interviews en thema's rondom persoonsontwikkeling terug te laten komen in de expertmeetings, zoals onderdelen van positieve gezondheid – meedoen en zingeving. Door het domein overstijgend karakter van het project ontstaat er ruimte om op een nieuwe manier naar erfgoed en gezondheid te kijken en kunnen deelnemers competenties op het inzetten van en participeren met erfgoed, en het bouwen aan (gezamenlijke) gezondheid en samenwerken ontwikkelen. Het project is ingericht om inzicht te verkrijgen in positieve gezondheid en aspecten hiervan te versterken.

Tijdens deze fase van het project zal gereflecteerd worden op de **producten** die de Emigratie generaties met de gemeenschap maakt. Denk aan activiteiten, tentoonstellingen, gesprekken etc. niet alleen zal met elkaar onderzocht worden welke betekenis deze producten hebben, maar ook wat zij teweegbrengen en opleveren voor de verschillende participanten (vertelouders, deelnemers en professionals) en hoe dit komt.

Het werk van De emigratie generatie maakt (im)materieel erfgoed overdraagbaar en zichtbaar voor andere generaties en niet-betrokkenen. Hiermee werkt zij aan bewustzijn, begrip en verbinding. Deze elementen kunnen leiden tot **systeemveranderingen**. Wat het effect van deze elementen is zal tijdens expertmeetings en interviews bevraagd worden en gezamenlijk in kaart worden gebracht. Door meer zicht te krijgen op de impact die De emigratie generatie maakt kan het werkproces hier bewuster op worden ingericht.

Op basis van het proces en onderzoek wordt gezamenlijk geëvalueerd en worden de resultaten geanalyseerd om zo te komen tot een rapportage over deel 1 en het concretiseren van deel 2 van het project.

Deel 2

In de tweede fase van het project wordt aan de hand van de commoning ontwerpprincipes gezamenlijk gewerkt aan een product dat samen vormgeeft aan erfgoed en gezondheid en de werkwijze van De emigratie generatie overdraagbaar maakt. Hierin staat het ontwerpen en opleveren van een product dat bijdraagt aan een werkwijze voor erfgoedinstellingen om bij te dragen aan positieve gezondheid centraal. Om dit te kunnen doen vinden er ontwikkelsessies, literatuuronderzoek, interviews en expertmeetings plaats.

In het onderzoek *Cultuur voor iedereen in stad Utrecht* (et al., 2022) naar inclusieve cultuurparticipatie zijn zogenoemde 'commoning ontwerpprincipes' voor sociaal-artistieke processen beschreven. In dat onderzoek wordt de procesmatige en 'bottom-up' manier van werken als basis genoemd voor gelijkwaardige samenwerking. Op basis van het elkaar bevragen in dat ontwerpproces wordt er ruimte gegeven aan ieders rol en verantwoordelijkheden hierin en wordt er gelijkwaardig samengewerkt tussen erfgoedprofessionals, zorg- en welzijnsprofessionals en burgers. Deze manier van werken geeft ruimte waarbij in een ontwerpproces, vanuit erfgoed een bijdrage kan worden gegeven aan positieve gezondheid en het samen werken aan positieve gezondheid.

In het onderzoek *Samen vormgeven aan kunst en gezondheid* (██████████ al., 2023) zijn de ontwerpprincipes verder geoperationaliseerd om in domein overstijgende ontwerpprocessen in te zetten, zie afbeelding hieronder. Deze ontwerpprincipes zullen in het ontwerpproces gebruikt worden om activiteiten van De emigratie generatie te evalueren en om in ontwikkelsessies gezamenlijk vorm te geven aan een product dat bijdraagt aan het samen vormgeven van erfgoed en gezondheid.

Figuur 5 Draaischijf Samen vormgeven aan kunst en gezondheid

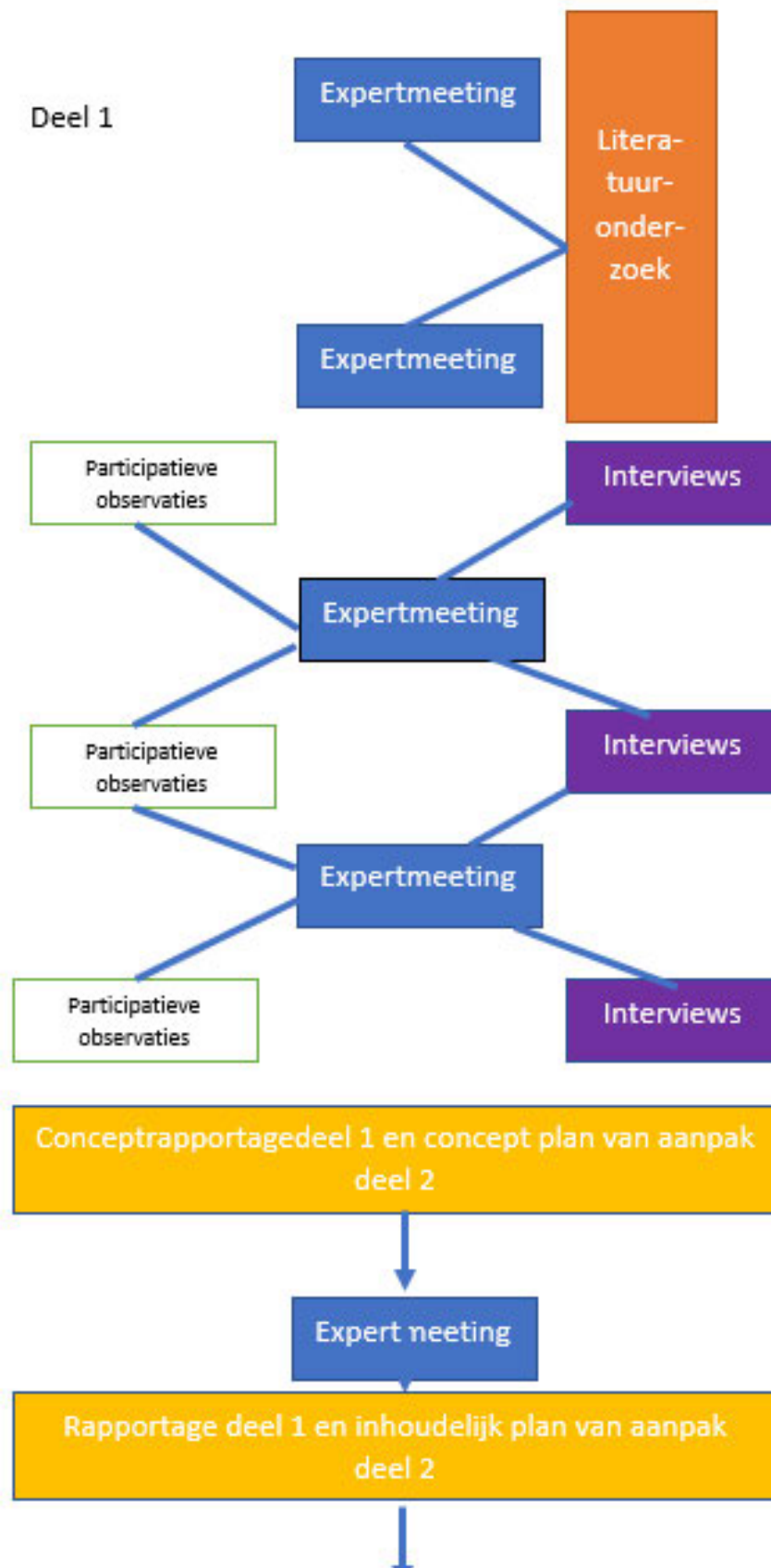
Dit ontwerpproces zal ook weer gezamenlijk worden geëvalueerd en geanalyseerd waardoor gekomen wordt tot de uitwerking van een product en een rapportage. Hierin zal tevens de overdraagbaarheid en doorwerking van proces, kennis en product centraal staan.

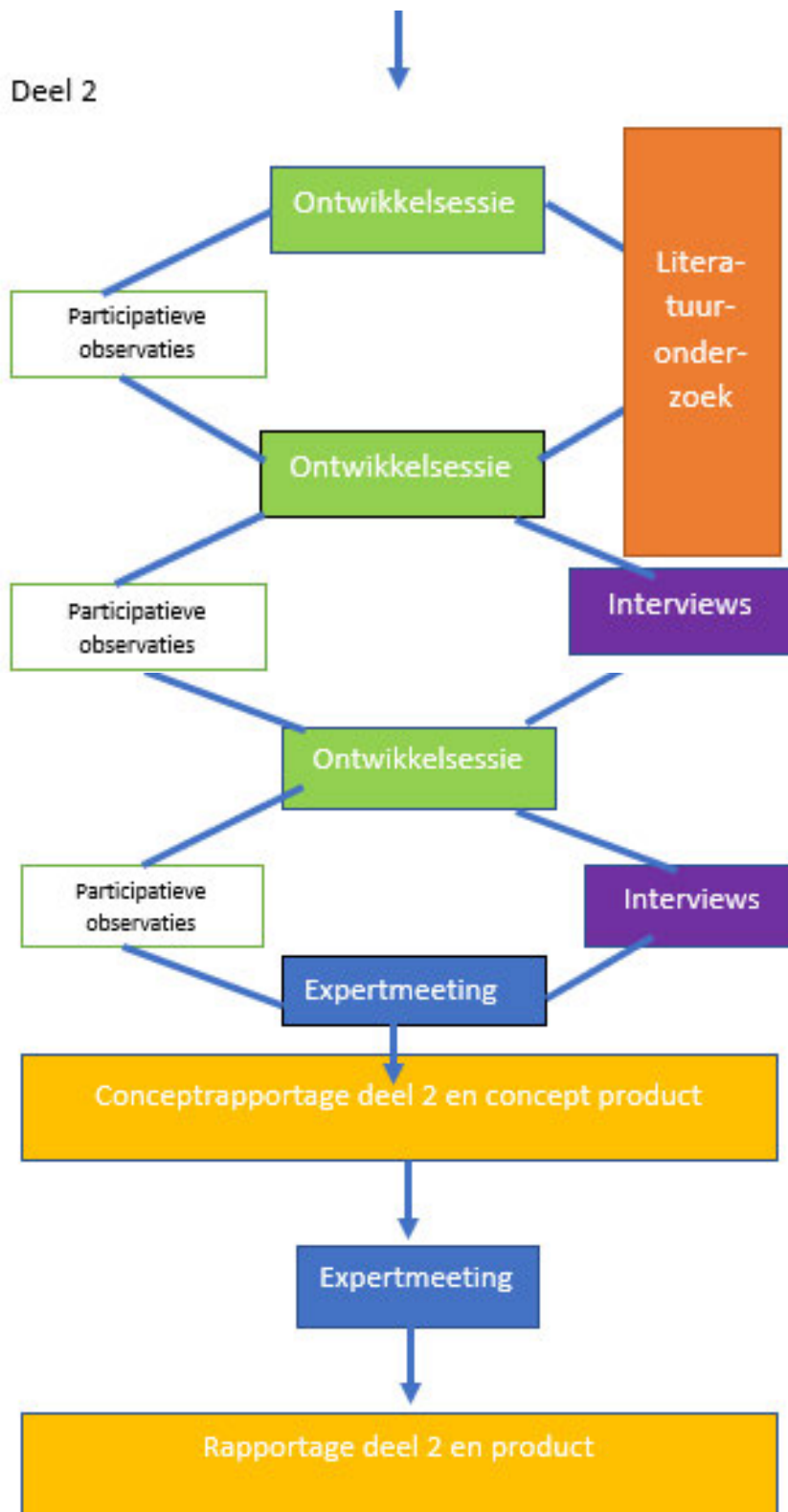

Figuur 4 Commoning ontwerpprincipes (et al. 2022)

Proces

De twee delen worden vormgegeven aan de hand van verschillende activiteiten. Zie de schematische afbeelding.

Hierbij wordt gewerkt vanuit triangulatie: in het onderzoek wordt de praktijk gevolgd; Er wordt kennis opgedaan vanuit de praktijk en vanuit literatuuronderzoek; Het literatuuronderzoek wordt zowel voorbereidend als verdiepend tijdens het empirisch deel van dit onderzoek uitgevoerd; De bevindingen van de verschillende stappen worden in hun onderlinge samenhang gedeeld, uitgewerkt in een product, vertaald naar trainingen en op schrift gesteld.

Activiteiten die hiertoe worden uitgevoerd zijn:

1. Expertmeetings – in totaal 7 keer
2. Verkennend literatuuronderzoek
3. Participerende observaties in living labs – in totaal 6 keer
4. Afnemen van interviews – in totaal 9 keer
5. Ontwikkelingsessies – 3 keer
6. Analyseren en uitwerken product en rapportage
7. Doorwerkingssessies

Deze activiteiten worden afwisselend met elkaar ingezet. Zij zijn schematisch opgenomen in hierboven getoonde afbeelding.

Hieronder worden de activiteiten uitgewerkt:

Expertmeetings

De aard, omvang, duur en wijze van uitvoering van de activiteit

De aard van de expertmeetings zijn reflectieve en co-creatieve bijeenkomsten met verschillende betrokken actoren. Dit zijn interactieve sessies waarin bevindingen worden gedeeld, geëvalueerd en op wordt doorontwikkeld. Hierin zullen we samen ontdekken hoe samen betekenis en vorm kan worden gegeven aan erfgoed en gezondheid. Inhoudelijk zullen we op concepten rondom erfgoed, functies en betekenis van erfgoed en positieve gezondheid ingaan, maar ook vervolgstappen en opbrengsten uit de processen en onderzoek bespreken en delen. We maken hierbij gebruik van de tool *Draaischijf Samen vormgeven aan kunst en gezondheid* (██████████ al, 2023), deze is op common-based ontwerpprincipes gebaseerd.

Om ook inzichten van andere erfgoedinstellingen een plek te geven, bieden we ruimte voor twee lokale erfgoedprofessionals om deel te nemen aan de expertmeeting. Door ook hun inzichten, vragen en ideeën mee te nemen zorgen we voor een bredere scope in het project.

Er zullen 7 sessies plaatsvinden gedurende het gehele proces. Elke sessie zal twee uur duren.

De doelstelling, resultaten of producten

De doelstelling van de expertmeetings is om, op gelijkwaardige wijze, te reflecteren en evalueren om tot concretisering te komen van inzichten en producten.

Resultaten die hieruit voortkomen zijn onder andere inzichten in positieve gezondheid, de kracht en betekenis van erfgoed en de impact van de werkwijze van De emigratie generatie. Dit geeft Input voor rapportage, ontwerp van het eindproduct, borging van doorwerking.

Verkennen literatuuronderzoek

De aard, omvang, duur en wijze van uitvoering van de activiteit,

Er wordt verkennend theoretisch onderzoek gedaan. Aan het begin van deel 1 en deel 2 wordt dit literatuuronderzoek gedaan als voorbereiding op het participatieve proces. In deel 1 wordt een analyse gedaan van relevantie publicaties over commons, erfgoed en positieve gezondheid. In het tweede deel staan uitwerkingen van werkwijzen erfgoed en cultuur in maatschappelijke vraagstukken centraal. Ook kijken we naar vergelijkbare casussen, zoals het Faro project [Waardevol en helend: erfgoedcollecties voor en met de zorg](#) en de samenwerking tussen Van Gogh Drenthe en Amsterdam met GGD worden hierin meegenomen. De inzichten uit het verkennend literatuuronderzoek worden in de expertmeetings ingebracht

De doelstelling, resultaten of producten

De doelstelling van dit literatuuronderzoek is het verkrijgen en verdiepen van theoretische kennis die kan helpen bij de onderbouwing van en ontwikkeling in de praktijk. De inzichten hieruit worden ingebracht en gedeeld in de expertmeetings, in het ontwerp en de evaluatie van het proces en het product.

Participerende observaties in living labs

De aard, omvang, duur en wijze van uitvoering van de activiteit,

De emigratie generatie zal labs organiseren waarbij vertelouderen, deelnemers, zorg- en welzijnsprofessionals, studenten en onderzoekers samen komen om te experimenteren met en de werkwijze door te ontwikkelen. Deze labs zijn groepsactiviteiten die zullen worden georganiseerd op bijzondere locaties, zoals in gezondheidscentra. Hierin worden verhalen gedeeld over migratie, identiteit, herinnering en verbondenheid. Ouderen vertellen over hun levensweg en ervaringen en gaan in gesprek met buurtbewoners, vrijwilligers of jongere generaties. Door dit bij een gezondheidscentrum te organiseren biedt de plek een betekenisvolle setting om stil te staan bij het menselijk verhaal achter de stad en positieve gezondheid. We laten zien en staan stil bij hoe migratieverhalen onlosmakelijk verbonden zijn met thema's als zorg, veerkracht en gemeenschap. Hierbij wordt empirisch, kwalitatief onderzoek gedaan in de praktijk. In de tweede fase zullen de activiteiten mede vorm worden gegeven aan de hand van de uitkomsten uit de eerste fase en de ontwikkeling van het product.

Figuur 6. Een verteloudere in gesprek met een jongere

De doelstelling, resultaten of producten

De doelstelling is voor de eerste fase het inzicht krijgen in de betekenisgeving, impact en werkwijze van De emigratie generatie en het effect op positieve gezondheid en hoe verhalen, ontmoeting, inclusie en bewustwording kunnen bijdragen aan positieve gezondheid. In deel twee is het doel om te experimenteren, door ontwikkelen en evalueren van de activiteiten.

De activiteiten bieden zo niet alleen ruimte voor dialoog, maar vormen ook waardevolle leer- en onderzoeksplekken.

De inzichten hieruit worden meegenomen in de analyse, evaluatie en productontwikkeling en zullen worden vertaald naar een breder perspectief.

Afnemen van Interviews

De aard, omvang, duur en wijze van uitvoering van de activiteit

De interviews zijn verdiepende, kwalitatieve dataverzameling. Het zijn semi-gestructureerde interviews, mogelijk aangevuld met creatieve methoden (verhalen, beeld of geluid). Er zullen gedurende het project 9 verdiepende interviews plaatsvinden met sleutelpersonen in de activiteiten, vertelouderen, erfgoedprofessionals, deelnemers, etc. De interviews zullen ongeveer een uur duren. Inzichten die voortkomen uit de interviews worden ingebracht en gedeeld in de expertmeetings.

De doelstelling, resultaten of producten

De doelstelling van de interviews is het verdiepen van ervaringen, betekenisgeving en impact. Hierdoor wordt narratieve data verkregen die kan bijdragen aan de triangulatie en verdieping in het proces en het ontwerp van het product.

Ontwikkelingsessies

De aard, omvang, duur en wijze van uitvoering van de activiteit

De ontwikkelingsessies zijn co-creatieve sessies waarin via commoning ontwerpprincipes gewerkt wordt aan een gezamenlijk product.

Er zullen in het tweede deel van het project drie sessies van ieder twee uur worden vormgegeven.

De doelstelling, resultaten of producten

De doelstelling is het vormgeven van een overdraagbare werkwijze voor erfgoed en gezondheid. Het resultaat is een prototype of een concreet product.

Analyseren en uitwerken product en rapportage

De aard, omvang, duur en wijze van uitvoering van de activiteit

Aan de hand van de verschillende werkvormen zullen onderzoekers de data analyseren en uitwerken naar resultaten, conclusies, aanbevelingen en product. Deze stappen zullen na afloop en ter voorbereiding van de verschillende activiteiten worden gezet, maar naar het einde toe zal alle input worden samengebracht. De uitwerkingen zullen voorgelegd worden in expertmeetings.

De doelstelling, resultaten of producten

Het inzichtelijk en overdraagbaar maken van de kennis, ontwikkeling, inzichten en producten die het project heeft opgeleverd. Daarbij specifiek in deel 1 evalueren van impact en inzichten aan de hand van het PRIME-model en het formuleren van vervolgstappen. In deel 2 het uitzoeken en overdraagbaar maken van werkende elementen.

Doorwerkingssessies

De aard, omvang, duur en wijze van uitvoering van de activiteit

Interactieve bijeenkomsten en workshops tijdens bijvoorbeeld conferenties en symposia tijdens en na afloop van het project. Zo kunnen kennis, inzichten en het product gedeeld worden in het netwerk van Creating Cultures of Care, een landelijk netwerk waarin wordt onderzocht hoe de kunsten (in brede zin) bij kunnen dragen aan gezondheid en zorg. Zie voor een verdere uitwerking punt 14 Kennisdeling.

De doelstelling, resultaten of producten

De doelstelling van deze activiteit is het delen van de inzichten die zijn opgedaan en het op weg helpen van andere instellingen met het gebruik van het product om vorm te geven aan erfgoed en gezondheid.

5. Planning

Planning: geef aan hoe de deelactiviteiten/processtappen in de tijd worden uitgevoerd.

Indien gewenst kunt u dit ook als aparte bijlage bijvoegen.

Het gehele project is op te delen in twee fasen, die elk een jaar beslaan.

De looptijd van het project is januari 2026 tot en met december 2027.

Hieronder is de planning van het project opgenomen.

Activiteit nummer	Omschrijving taak	Beoogd deelresultaat	Wanneer	Wie
1	Expertmeeting 1	Betekenis geven aan erfgoed en positieve gezondheid	Februari 2026	HU, Deg vrijwilligers, burgers, erfgoed-, zorg-welzijnsprofessionals
1	Expertmeeting 2	Betekenis geven aan erfgoed en positieve gezondheid	Maart 2026	HU, Deg vrijwilligers, burgers, erfgoed-, zorg-welzijnsprofessionals
2	Literatuuronderzoek deel 1	Erfgoed en positieve gezondheid – oral historie	Januari – juni 2026	HU
3	Participerende observaties	Werkingswijze en impact werkwijze in beeld krijgen en inzicht krijgen in de verbinding erfgoed en positieve gezondheid	Maart – juni 2026	Deg, HU, vrijwilligers en burgers
4	Interviews	Inzicht krijgen in de effecten van de werkwijze van Deg en effecten van erfgoed op positieve gezondheid	Maart – juni 2026	HU, Deg vrijwilligers, burgers, zorg-welzijnsprofessionals

1	Expertmeeting 3	Inzicht krijgen in de effecten van de werkwijze van Deg en effecten van erfgoed op positieve gezondheid	Mei 2026	HU, Deg vrijwilligers, burgers, erfgoed-, zorg-welzijnsprofessionals
6	Analyseren en uitwerken deel 1 en plan van aanpak deel 2	Resultaten en conclusies over de impact van de werkwijze van Deg en inzichten over hoe erfgoed bij kan dragen aan positieve gezondheid	Juni – oktober 2026	HU
1	Expertmeeting 4	Verbinden inzichten impact erfgoed op positieve gezondheid	September 2026	HU, Deg vrijwilligers, burgers, erfgoed-, zorg-welzijnsprofessionals
1	Expertmeeting 5	Voorleggen rapportage en plan van aanpak deel 2	Oktober 2026	HU, Deg vrijwilligers, burgers, erfgoed-, zorg-welzijnsprofessionals
6	Analyseren en uitwerken deel 1 en plan van aanpak deel 2	Rapportage deel 1 en plan van aanpak deel 2	November – december 2026	HU
2	Literatuuronderzoek deel 2	Vormgeven erfgoed en positieve gezondheid – cultural commoning	Januari – juni 2027	HU
5	Ontwikfelsessie 1	Ontwerpcriteria en productvormgeving	Februari 2027	HU, Deg vrijwilligers, burgers, zorg-welzijnsprofessionals
5	Ontwikfelsessie 2	Ontwerpcriteria en productvormgeving	Maart 2027	HU, Deg vrijwilligers, burgers, zorg-welzijnsprofessionals
3	Participerende observaties	Ophalen ontwerpcriteria en testen elementen van product	Maart – juni 2027	Deg, HU, vrijwilligers en burgers
4	Interviews	Verdieping producteisen en doorwerking	Maart – juni 2027	HU, Deg vrijwilligers, burgers, zorg-welzijnsprofessionals
5	Ontwikfelsessie 3	Productvormgeving	Mei 2027	HU, Deg vrijwilligers, burgers, zorg-welzijnsprofessionals
6	Analyseren en uitwerken deel 2 en product	Resultaten en conclusies hoe samen vorm te geven aan erfgoed en positieve gezondheid	Juni – oktober 2027	HU
1	Expertmeeting 6	Analyseren product en gestelde doelen	September 2027	HU, Deg vrijwilligers, burgers, erfgoed-, zorg-welzijnsprofessionals
1	Expertmeeting 7	Voorleggen rapportage en product	Oktober 2027	HU, Deg vrijwilligers, burgers, erfgoed-, zorg-welzijnsprofessionals

6	Evalueren proces en ophalen bereikte resultaten	Doorwerking proces in beeld krijgen aan de hand van PRIME	November 2027	HU, Deg vrijwilligers, burgers, zorg-welzijnsprofessionals
6	Analyseren en uitwerken deel 2 en product	Rapportage en product	November – december 2027	HU
7	Kennisdeel Werksessies Samenvormgeven aan erfgoed en gezondheid	Kennisdelen op verschillende niveaus	Tijdens project en daarna	Deg, HU

6. Faro kernwaarden

Aan welke Faro-kernwaarde(n) zoals opgenomen in de Faro Uitvoeringsagenda – deel I voldoet het initiatief?

- ☐ Participatie in de volle breedte
- ☐ Open houding voor andere erfgoedopvattingen
- ☒ Erfgoed midden in de samenleving

7. Uitleg bij Faro-kernwaarden

Omschrijf op welke wijze het initiatief voldoet aan de geselecteerde Faro-kernwaarde(n).

Erfgoed midden in de samenleving

Vanuit het Faro verdrag is er hernieuwde aandacht voor wat erfgoed kan betekenen voor welzijn en samenleving. Eén van de doelen is een betere kwaliteit van leven voor iedereen. Dat is ook een doel van dit project. Door samenwerking tussen erfgoed, zorg en welzijn wordt erfgoed verankerd in het dagelijks leven van mensen. In de beleidsnota Gezondheid voor iedereen roept de gemeente Utrecht op tot samenwerking: “Sport en cultuur leveren een belangrijke bijdrage aan de gezondheid van mensen. We willen de kansen tot intensievere samenwerking met sport- en cultuurorganisaties de komende periode benutten om gezondheid te versterken”(Gemeente Utrecht, 2019). Sindsdien zijn er verschillende samenwerkingen zoals *Het Gezondheidspact* ontstaan om deze samenwerkingen op gang te brengen. Het project *Samen vormgeven aan erfgoed en gezondheid* is erop gericht een directe relatie en netwerk op te bouwen tussen erfgoed en het zorg- en sociaaldomein.

Dit project legt actief de relatie tussen erfgoed en de samenleving en geeft ruimte aan ontwikkeling over hoe en werkwijze erfgoed ingezet kan worden voor positieve gezondheid. Erfgoed is daarmee een bron om common-based te werken aan versterking van gezondheid en welzijn.

Erfgoed gaat over ons als samenleving. Erfgoed brengt mensen samen en geeft houvast in een snel veranderende omgeving (van Engelshove, 2018). In de zoektocht naar wat ons bindt kan de kracht van erfgoed ingezet worden bij de uitdagingen in de maatschappij, zoals het gezondheidsvraagstuk.

Het Faro-verdrag zet de burger centraal, dit gebeurt ook in dit project door de common-based aanpak en in de werkwijze van De emigratie generatie. De activiteiten van De emigratie generatie vinden plaats in de leefwereld van mensen (bijvoorbeeld in buurthuizen, zorginstellingen), en zijn gericht op sociale cohesie, zingeving en participatie. In het organiseren van het zorgvraagstuk gebeurt dit nog niet. Dit is een van de redenen waarom erfgoed een bijdrage kan leveren aan het sociaal- en zorgdomein. Het meedoen en vormgeven aan erfgoed is de basis van de werkwijze van De emigratie generatie. Door de impact en de werkwijze te analyseren en het ontwikkelen van een common-based werkwijze bieden we handvatten aan andere erfgoedinstellingen om het meedoen aan en met erfgoed te versterken.

Onderdeel van de missie van De emigratie generatie is het verbinden van verschillende perspectieven. Dit draagt bij aan democratisch burgerschap. Tijdens het project willen we dit vormgeven aan de hand van de commoning principes waardoor vorm kan worden gegeven aan het democratiseren van erfgoed en gezondheid.

Erfgoed is onlosmakelijk onderdeel van de omgeving – uitgangspunt dat iemand die zich verbonden voelt met de omgeving zich ook verantwoordelijk voelt met de omgeving en is er ook verbinding met anderen mogelijk. Bouwen aan wij en ons (Faro 2005). Bij de activiteiten van De emigratie generatie wordt er samengewerkt aan erfgoed om zo verbinding te creëren tussen verschillende verhalen en perspectieven. Hiermee wordt tevens gebouwd aan een gevoel van 'erbij horen'. Het uitgangspunt dat erfgoed samen wordt gemaakt is ook in dit project het uitgangspunt. We werken gedurende het hele project met burgers, vrijwilligers, erfgoed-, welzijns- en zorgprofessionals. Burgerinitiatief en participatie worden hierin gestimuleerd. Door het inzetten van participatief actieonderzoek wordt het samen leren ondersteund.

Cultureel erfgoed is dat wat er ontstaat tussen mensen en plekken. Het werk en de missie van De emigratie generatie sluit aan op de definitie van erfgoed uit het Faro-verdrag: Cultureel erfgoed is een erfenis uit het verleden waarmee mensen zich identificeren, als een reflectie op en uitdrukking van hun voortdurend evoluerende waarden, overtuigingen, kennis en tradities. Met hun werkzaamheden wil De emigratie generatie streven naar een samenleving waarin mensen gezien worden voor wie ze zijn, leren van elkaar en daardoor prettig samenleven. Met ontmoeting van generaties en culturen door kennismaking met de verhalen van eerste generatie migranten en erkenning van hun levensverhalen als onze gedeelde geschiedenis met het oog op een gezamenlijke toekomst. De belangrijkste doelen van De emigratie generatie zijn het verbinden van generaties, van mensen in de wijk, aandacht geven en vastleggen van migratieverhalen. Door de activiteiten die zij doen zien ze dat dit bijdraagt aan het welzijn en de kwaliteit van leven van verhalenvertellers en deelnemers. Het zet net als het Faro verdrag bepleit menselijke waarden centraal.

Andere disciplines zijn nodig om de brede opvatting van erfgoed een plek te geven. Door dit project kan de brede erfgoed benadering een plek krijgen in zorg en welzijn. Maar ook in het onderwijs. Tijdens het project zullen studenten van diverse opleidingen zoals Social Work, Verpleegkunde en master Community Development betrokken worden en een rol krijgen. Zo zullen zij bijvoorbeeld deelnemen aan activiteiten, deelonderzoek uitvoeren en producten ontwerpen die een brug slaan tussen erfgoed en gezondheid. De resultaten van het project zullen ook een plek krijgen in het onderwijs op de Hogeschool Utrecht.

Hiernaast draagt het project ook deels bij aan de andere kernwaarden van Faro:

Participatie in de volle breedte

In het verdrag van Faro wordt erfgoed integraal, interdisciplinair en inclusief benaderd. Hier sluiten we in dit project op aan door niet alleen met erfgoed professionals, maar juist ook met vrijwilligers, burgers en professionals uit het sociaal- en zorgdomein aan de slag te gaan. Door common-based te werken en gebruik te maken van arts based research willen we een gelijkwaardig en inclusief proces inrichten. De zoektocht naar de *Hoe* leidt tot inzichten in nieuwe participatieve werkwijzen. De commoning benadering versterkt het idee van gedeeld eigenaarschap en nodigt mensen uit om actief bij te dragen aan erfgoed en gezondheid als gemeengoed.

Door het project participatief aan te pakken en common-based werkwijzen in te zetten willen we de participatie aan het proces en daarmee aan erfgoed versterken. Het project is gebaseerd op participatief actieonderzoek, waarbij burgers, vertelouderen, zorg- en welzijnsprofessionals en onderzoekers gelijkwaardig samenwerken. Door gebruik te maken van arts based research wordt ruimte geboden aan verschillende vormen van expressie (verhalen, muziek, dans, beeldende kunst), waardoor ook mensen die zich minder via taal uitdrukken kunnen participeren. De inzet van living labs en ontwikkelsessies zorgt ervoor dat participatie niet alleen plaatsvindt in de uitvoering, maar ook in het ontwerp en de evaluatie van het project.

Open houding voor andere erfgoedopvattingen

Door de verhalen van de vertelouderen centraal te stellen, wordt erfgoed niet gedefinieerd door organisaties, maar door de mensen zelf. Maar ook ontstaan door te beginnen met het samen

betekenis geven aan erfgoed en gezondheid en hier domein overstijgend mee en aan te werken. Oraal erfgoed biedt de mogelijkheid om levende geschiedenis of juist beleefde en doorleefde geschiedenis te delen, verschillende perspectieven met elkaar in contact en dialoog te brengen. We leggen een verbinding tussen erfgoed en het sociaal maatschappelijk domein en maken zichtbaar hoe en wat erfgoed bij kan dragen aan welzijn en gezondheid. Het project sluit aan bij het Faro-verdrag, waarin erfgoed wordt gezien als iets dat betekenis krijgt in de relatie tussen mensen en hun omgeving, en niet als een vaststaand object. Door de aanpak wordt de actieve rol van burgers aan erfgoed en aan het vormgeven van de inzet hiervan zichtbaar. Burgers krijgen hierdoor meer regie en zeggenschap over erfgoed en gezondheid waardoor meer eigenaarschap wordt gecreëerd. De methodiek van arts based research maakt ruimte voor alternatieve vormen van betekenisgeving, zoals via verhalen, beeldende kunst en muziek. Erfgoed wordt benaderd als iets levends, meervoudig en persoonsgebonden, met ruimte voor nieuwe en diverse perspectieven.

8. Bijdrage aan thema's Faro uitvoeringsagenda

Aan welke thema's en de daarbij door het erfgoedveld geformuleerde doelen (inzet) in de Uitvoeringsagenda Faro – deel I draagt uw initiatief substantieel bij? Er zijn in principe meerdere thema's mogelijk. Raadpleeg voor de beantwoording van deze vraag de uitwerking van de thema's in de Uitvoeringsagenda Faro – deel I.

- ☒ Erfgoed als hulpbron en partner in het sociale domein
- ☐ Democratische vernieuwing
- ☐ Dynamische leefomgeving
- ☐ Waarderen van erfgoed
- ☐ Meerstemmigheid
- ☐ Oral History
- ☐ Digitaal erfgoed
- ☐ Archieven
- ☐ Archeologie
- ☐ Caribisch Nederland
- ☐ Internationaal
- ☐ Erfgoedbewustzijn en educatie
- ☐ Ondersteuning erfgoedparticipatie
- ☐ Opleidingen
- ☒ Werkwijzen en wegwijzen
- ☐ Financiering erfgoedinitiatieven

Geef (indien meerdere thema's aangekruist) aan wat naar uw mening het hoofdthema van uw initiatief is. Bij de beoordeling wordt vooral naar dit thema gekeken.

Het hoofdthema is: Erfgoed als hulpbron en partner in het sociale domein.

9. Hoofdthema Faro uitvoeringsagenda

Omschrijf voor het hoofdthema (en - indien relevant - maximaal 2 andere thema's) hoe uw initiatief aansluit bij de in de Uitvoeringsagenda Faro – deel I omschreven doelen en vraagstukken. Raadpleeg voor de beantwoording van deze vraag de uitwerking van de thema's in de Uitvoeringsagenda Faro – deel I.

Het project Samen vorm geven aan erfgoed en gezondheid sluit aan bij het kernthema **Erfgoed als hulpbron en partner in het sociale domein** aangezien in dit project wordt onderzocht en handen en voeten wordt gegeven aan hoe erfgoed een bijdrage kan leveren aan positieve gezondheid en daarmee het sociale en gezondheidsdomein. We werken hiertoe domein overstijgend en werken aan de relatie tussen erfgoed en het sociale domein. Ook wordt door de samenwerking met de

Hogeschool Utrecht een verband gelegd met het sociale domein door samenwerking met de opleidingen bachelor Social Work en master Community Development.

In het project gaan we in samenwerking met de mensen om wie het gaat en overstijgend over domeinen aan de slag om inzicht te krijgen wat erfgoed kan brengen, concreet door de impact en werkwijze van De emigratie generatie als uitgangspunt te nemen. We kiezen voor de focus op positieve gezondheid daar dit met een holistische en brede blik naar de gezondheid en het welzijn van mensen en én in hun omgeving kijkt. De kwaliteit van leven, en samen leven staat hierin centraal. Het gaat dus niet alleen om individueel welzijn maar collectieve kwaliteit van leven. Hiermee geven we inzicht in en kunnen we beter benoemen, onderbouwen en zichtbaar maken welke impact De emigratie generatie heeft en waarom. Vervolgens ontwikkelen we een product dat deze kennis, werkwijze en vaardigheden over kan brengen en breder inzetbaar kan maken. Hiertoe gebruiken we ook inzichten, vragen en ideeën van andere erfgoedinstellingen.

Met dit project sluiten we daarom ook aan bij het thema **Werkwijzen en wegwijzen**. We onderzoeken Wat is de impact en Hoe doe je dat? Dit vertalen we naar een product dat breed inzetbaar is met oog voor eigenheid van de verschillende praktijken. Om hiertoe te komen richten we het project common-based en op basis van participatief actieonderzoek in. Dit project bouwt aan een netwerk tussen mensen, professionals en tussen domeinen erfgoed, gezondheid en welzijn.

10. Bijdrage aan systeemverandering

Omschrijf beknopt (maximaal 400 woorden) op welke wijze het initiatief een structurele verandering teweeg kan brengen ten opzichte van het huidige functioneren van de erfgoedzorg. Denk bijvoorbeeld aan bewustwording van een veranderopgave, systeemaanpassing, schaalsprong, nieuwe coalities, verdieping op een thema, instrumentatie van een thema met werkwijzen of methodieken, of de verkenning van nieuwe mogelijkheden binnen een thema.

In dit project onderzoeken we de impact van erfgoed op positieve gezondheid en werken we aan een product om dit proces vorm te geven en in te zetten in andere projecten en door andere (erfgoed)instellingen en initiatieven.

Het project maakt zichtbaar dat erfgoed niet alleen cultureel of historisch van waarde is, maar ook een maatschappelijke en gezondheidsbevorderende rol kan spelen. Dit vergroot het bewustzijn bij erfgoedprofessionals, zorg- en welzijnsprofessionals, burgers en beleidsmakers dat erfgoed een bijdrage kan leveren en een middel kan zijn binnen welzijn en gezondheid.

Door betekenis te geven aan erfgoed vanuit het gezondheids- en sociale domein en met bewoners wordt er op een democratische wijze gekomen tot nieuwe vormen van het inzetten van erfgoed ter bevordering van brede gezondheid.

Door het werken met commoning ontwerpprincipes in erfgoed ten behoeve van positieve gezondheid wordt er op een andere manier vormgegeven aan erfgoedactiviteiten die tot nieuwe inzichten en werkwijzen kan leiden. Dit kan bijdragen aan meer intersectionaal beleid en sluit aan op het meer gericht zijn op maatschappelijke impact.

De werkwijze die in dit project wordt ontwikkeld, is overdraagbaar en kan als inspiratie dienen voor en ingezet worden door andere erfgoedinstellingen. Dit maakt een schaalsprong mogelijk: van een lokaal initiatief naar een bredere beweging waarin erfgoedinstellingen in Nederland erfgoed inzetten ten behoeve van gezondheid en welzijn. De ontwikkeling van een impactvolle werkwijze en bijbehorende ontwerpprincipes maakt het mogelijk om het thema erfgoed en gezondheid te instrumenteren.

Het project brengt nieuwe samenwerkingen tot stand tussen erfgoedinstellingen, burgers, zorg- en welzijnsprofessionals en kennisinstellingen. Dit leidt tot kruisbestuiving van kennis, gedeeld eigenaarschap en duurzame, domein overstijgende netwerken.

Het project werkt daarmee aan systeemverandering, waarin erfgoed een actieve rol speelt in het bevorderen van gezondheid en welzijn, en waarin burgers mede-eigenaar zijn van zowel erfgoed als gezondheid.

11. Bijdrage aan beleidsontwikkelingen en maatschappelijke vraagstukken

Omschrijf of, en zo ja op welke wijze het initiatief bijdraagt aan actuele (beleids)ontwikkelingen en maatschappelijke vraagstukken. Te denken valt aan uitsluiting, dekolonisering en grote transitie in de leefomgeving.

Er is een crisis in de gezondheidszorg door de functionele indeling, de complexe vragen van mensen en de personeelstekorten (Abma 2024). De zorg voor mensen met een chronische ziekte staat voor aanzienlijke uitdagingen, de complexe vragen botsen met de taakgerichte indeling, de werkdruk voor professionals in zorg en welzijn is hoog. Steeds meer zorg wordt verplaatst naar huis en er wordt steeds meer inzet gevraagd van mantelzorgers, vrijwilligers en omwonenden (■■■■ 2024).

Tegelijkertijd zijn er veel onderzoeken gedaan waaruit blijkt dat cultuur gezondheid kan versterken (LKCA 2023, ■■■■ 2019, ■■■■ 2024.) en wordt er een beroep gedaan op het culturele en sociale domein om een bijdrage te leveren aan gezondheid (■■■■ 2024).

De werking die kunst kan hebben op maatschappelijke en gezondheidsvraagstukken wordt in veel onderzoeken belicht. Er zijn veel projecten en samenwerking waarin de relatie tussen kunst en gezondheid actief wordt gelegd, bijvoorbeeld Whitepaper Arts in Health, Meaningful Music in Health Care (MiMiC). Erfgoed krijgt hierin echter minder aandacht en heeft door zijn eigenheid andere mogelijkheden in het bijdragen aan positieve gezondheid. In dit project wordt kennis vergaard over de rol die erfgoed hierin kan hebben.

Tevens is er in onderzoek over deze thema's veel aandacht voor de waarom (waarom is kunst van belang voor gezondheid en welzijn), maar minder voor de hoe: hoe kan je dit vormgeven in de praktijk. Hier draagt dit project aan bij door juist die focus te nemen. Met dit project wordt gezamenlijk tot een werkwijze worden gekomen waarin praktisch handvatten worden gegeven aan het inzetten van erfgoed op het gebied van maatschappelijke (gezondheids-) vraagstukken.

Door de deelname van de onderzoekers aan het landelijke Creating Cultures of Care netwerk zal de kennis over de kracht van erfgoed ten aanzien van positieve gezondheid ook daar worden ingebracht. Op initiatief van de onderzoekers is er een lijn in ontwikkeling om meer aandacht te hebben voor en onderzoek te doen naar het belang van erfgoed in zorg en zogenoemde 'cultures of care'. Door deelname van de onderzoekers aan het landelijke netwerk van onderzoek en onderwijs Creating Cultures of Care kan voor inhoudelijke verankering van de kennis op het gebied van erfgoed en positieve gezondheid worden gezorgd.

Om cultureel erfgoed goed in te kunnen zetten ten behoeve van positieve gezondheid is het van belang om te kijken naar een integrale common-based aanpak, waardoor de mens centraal gesteld wordt, expertise uit verschillende domeinen met elkaar verbonden wordt en waarbij deelnemers op gelijkwaardige manier co-creatieve processen inrichten om aan gemeengoed vorm te geven. Door erfgoed en positieve gezondheid te bevragen als meent willen we mogelijkheden verkennen om deze te 'democratiseren'. We creëren ruimte om buiten bekende structuren gezondheid vorm te geven en willen zo bijdragen aan een domein overstijgend proces waarbij erfgoed een rol kan vervullen in het gezondheidsvraagstuk. Het onderzoek Kunst en positieve gezondheid (2017) benoemt de noodzaak van meer samenwerking tussen de professionals uit verschillende domeinen en co-creatie om door middel van kunst positieve gezondheid te vergroten. In de praktijk is deze samenwerking lastig, er is kennis nodig om de werkwijze van kunst en erfgoed in te kunnen zetten in het sociaal- en zorgdomein. De opzet van dit project is domein overstijgend en biedt ruimte aan erfgoed-, zorg- en welzijnsprofessionals om betekenis te geven aan erfgoed en positieve gezondheid, kennis te maken met elkaar, elkaars taal en werkwijzen. Op die manier willen we bijdragen aan het verkleinen van de kloof tussen de verschillende domeinen.

Door ontmoeting van generaties en culturen, door kennismaking met de verhalen van eerste generatie migranten en erkenning van hun levensverhalen als onze gedeelde geschiedenis met het oog op een gezamenlijke toekomst wil De emigratie generatie bijdragen aan inclusie, er- en herkenning en het tegengaan van polarisatie.

12. Projectorganisatie en rolverdeling

Omschrijf de projectorganisatie en rolverdeling en geef aan of en zo ja op welke wijze er bij de uitvoering van het initiatief sprake is van samenwerking met of betrokkenheid van andere belanghebbenden.

Tijdens het voortraject van de financieringsronde is via het Faro-team een link gelegd tussen de vraagstukken van De emigratie generatie en Hogeschool Utrecht. Bij nadere kennismaking bleken de

vraagstukken op elkaar aan te sluiten en zijn we samen tot een verdere uitwerking van het vraagstuk en activiteitenplan gekomen.

Het project wordt gezamenlijk uitgevoerd door Hogeschool Utrecht en De emigratie generatie.

Het onderzoek zal worden uitgevoerd door het lectoraat Duurzame Gemeenschappen. Dit lectoraat heeft een brede ervaring in participatief actieonderzoek en heeft veel kennis over het sociale domein, gemeenschappen en commons. Ook is er al eerder onderzoek uitgevoerd in relatie tot erfgoed. De onderzoekscommissie bestaat uit dr. [REDACTED], lector, dr. [REDACTED], bijzonder lector en tevens directeur van het kenniscentrum Sociale Innovatie, drs. [REDACTED], hoofdonderzoeker en coördinator van de onderzoekslijn Duurzame gemeenschappen en kunst en cultuur, MA [REDACTED] en MA [REDACTED].

De onderzoekers zullen ook de inhoudelijke stappen in het project monitoren en vormgeven.

Vanuit De emigratiegeneratie zullen [REDACTED], directeur en [REDACTED] coördinator het project leiden en coördineren.

Daarnaast nemen deel: overige professionals en vrijwilligers van De emigratie generatie, deelnemers aan de activiteiten en welzijns- en zorgprofessionals uit het lokale werkveld, denk hierbij aan reeds betrokken zorgorganisaties, buurtteams, wijkprofessionals, culturele stichtingen en erfgoed organisaties uit Utrecht. Zij zullen een actieve rol hebben in de activiteiten van het project zoals beschreven bij punt 4.

Aan het project zal vorm worden gegeven door participatief onderzoek. Hierin wordt onderzoek gedaan met de mensen om wie het gaat. Zij zijn niet het subject van onderzoek maar delen actief mee om zo toe te werken naar de gezamenlijk geformuleerde gewenste situatie. Deze manier draagt bij aan een actief veranderingsproces. Vanuit de fases zal het inhoudelijke proces worden bevraagd en ontwikkeld. De designfases kunnen helpen het iteratief proces van taken en rollen in het ontwerpproces in de werkwijze van De emigratie generatie zichtbaar te maken.

13. Rol vrijwilligers

Omschrijf in welke mate en op welke wijze vrijwilligers worden ingezet voor de uitvoering van het initiatief.

Vrijwilligers dragen bij aan dit project door deel te nemen aan de expertmeetings, activiteiten waarin participatieve observaties zullen plaatsvinden, interviews en de samenwerking op het snijvlak tussen erfgoed, gezondheid en welzijn. Vrijwilligers zijn vertelouders van De emigratie generatie, maar ook deelnemers aan activiteiten die door De emigratie generatie worden georganiseerd. Samen met hen zullen we de impact van de werkwijze van De emigratie generatie op positieve gezondheid inzichtelijk maken. We willen hierdoor de kracht van erfgoed op en met hen zichtbaar maken, maar ook inzichten bieden in wat de effecten hiervan op hun persoonlijke en gezamenlijke gezondheidservaring is en hoe dit verder kan worden ontwikkeld. Dit ontwikkelen zullen we ook met hen vormgeven in ontwikkelsessies.

Bij de expertmeetings zijn ongeveer 20 vrijwilligers betrokken, voor de interviews worden 6 vrijwilligers betrokken en voor de participerende observaties zullen ongeveer 30 vrijwilligers betrokken zijn.

Plan voor kennisontwikkeling en kennisdeling en de daarbij beoogde doelgroep(en)

14. Kennisdeling

De resultaten, inzichten en ervaringen die voortkomen uit uw initiatief moeten ten goede kunnen komen aan het hele erfgoedveld. De manier waarop u hier invulling aan geeft wordt meegewogen in de beoordeling. Omschrijf hoe u de resultaten, ervaringen en bevindingen van uw initiatief actief deelt met het Faro-netwerk en andere relevante doelgroepen.

Het project is gericht op kennisontwikkeling over hoe erfgoed een bijdrage kan leveren aan gezondheid en welzijn en hoe dit op een gelijkwaardige, participatieve, common-based manier vorm kan krijgen. Niet alleen worden de werkende en niet-werkende onderdelen van het project gedeeld, maar wordt er ook gekeken naar wat een product kan zijn wat helpt bij kennisdeling en het in de praktijk brengen van erfgoedactiviteiten die bij kunnen dragen aan positieve gezondheid.

- De **kennis** die tijdens dit project ontwikkeld wordt gaat over het samen betekenis geven aan erfgoed en gezondheid, hoe erfgoed kan bijdragen aan gezondheid en hoe partners dit kunnen vormgeven.

- in het project in verschillende expertbijeenkomsten.
- door het proces wordt kennis deelbaar als probleemoplossende kennis bij erfgoedprofessionals, zorg- en welzijnsprofessionals, vrijwilligers, deelnemers en studenten.
- in de bestaande en nieuwe netwerken, in de verschillende domeinen in de stad Utrecht, met partners zoals; Buurtzorg, DOCK, Het Wilde Westen, Oud Utrecht, 50 jaar Gastarbeiders Utrecht, Stichting Al Amal, Stichting Asha, Landschap Erfgoed Utrecht en ZIMIHC en via landelijke netwerken zoals Creating Cultures of Care, het HU Gezond en Wel netwerk en het Faro-netwerk.
- als inhoud tijdens kennissessies, workshops en conferenties, waar de Hogeschool Utrecht al deel aan neemt, eerder aan deel heeft genomen of in de toekomst deel gaat nemen, zoals LKCA, Samen Cultuurmaken of HU Ontwikkelt.
- de Hogeschool Utrecht en De emigratie generatie zullen actieve deelnemers zijn in de netwerkbijeenkomsten van de Faro activiteiten, waarmee we sneller spreiding hebben onder andere regio's en domeinen.
- als onderdeel in vervolg onderzoeken binnen het lectoraat Duurzame Gemeenschappen, zoals voor de provincie Utrecht waarmee al langer onderzoek wordt gedaan naar erfgoed.
- naar andere lectoraten op het gebied van gezondheid en welzijn zodat ook zij de relatie kunnen leggen met erfgoed en deze domeinen.
- de emigratie generatie zal de opgedane kennis kunnen inzetten in haar rapportages naar fondsen en subsidieverstrekters, zoals Gemeente Utrecht. Deze organisaties doen zelf ook aan kennisontwikkeling- en deling op deze thema's en zullen daarmee geholpen worden door de input.
- op breder niveau via een openbare rapportage op de website van de Hogeschool Utrecht.
- De emigratie generatie zal de opgedane kennis ook delen via haar online kanalen zodat dit vindbaar wordt voor andere partijen en andere partijen de organisatie kunnen benaderen voor verdere uitleg en product- en kennisdeling.

- Activiteitenplan initiatief Uitvoeringsagenda Faro 2025

opgedane kennis sessies organiseren, om ook anderen in het erfgoedveld en uit het welzijns- en zorgdomein de gelegenheid te geven zich hierin te ontwikkelen. Dit willen we doen in het Creating Cultures of Care netwerk, het Faro netwerk en bij eerder genoemde partners en conferenties.

- Concreet zal er tijdens het project een **product** ontwikkeld worden. Dit product kan gebruikt worden in het werkveld en daarbuiten om de ontwikkeling op het gebied van hoe vorm kan worden gegeven aan erfgoed en gezondheid verder te verspreiden en in te zetten. Het product wordt gedurende het project met de verschillende actoren en deelnemers vormgegeven zodat het antwoord geeft op de vraag en past bij de actoren en context. Voorbeelden hiervan kunnen zijn routekaart, spel, praatplaat of handleiding.
- In het project werken we aan systeemverandering op verschillende niveaus:
 - o Door meer zicht te krijgen op de impact die De emigratie generatie maakt kan hun werkproces hier bewuster op worden ingericht. Dit zorgt voor een systeemverandering in de organisatie.
 - o Daarnaast wil dit project vormgeven aan het kunnen overdragen van deze werkwijze waardoor ook op andere plekken vanuit dit concept kan worden gewerkt.
 - o Tevens wil dit project bijdragen aan een **systeemverandering** binnen het erfgoeddomein door kennis handen en voeten te geven over hoe samen vormgegeven kan worden aan erfgoed en gezondheid. Het proces en product moeten instellingen in staat kunnen stellen deze werkwijze in te zetten binnen hun activiteiten. Liefst dit alles in netwerken met burgers en professionals uit andere domeinen om zo actief bij te dragen aan de rol die erfgoed kan spelen in de samenleving.
 - o Deze inzichten kunnen wellicht ook een bijdrage leveren aan beleid door het versterken van de kennis over de *hoe* van de positie van erfgoed in de samenleving.
 - o Door studenten vanuit verschillende opleidingen te laten participeren in het project willen we ook toekomstige professionals al op deze domein overstijgende manier onderwijzen. Zo kunnen studenten van HU Gezond & Wel kennismaken met erfgoed en de kracht hiervan.

De doorwerking van het project zal tijdens en afsluitend aan het project worden geëvalueerd aan de hand van PRIME. Op verschillende momenten in het proces zal geëvalueerd worden over wat de opbrengsten zijn op de verschillende niveaus van doorwerking en zal actief stappen worden gezet om de doorontwikkeling te borgen en uit te dragen.

Begroting

15. Begroting

De gevraagde financiële bijdrage moet in verhouding staan tot de verwachte impact van het initiatief. Behalve een projectplan dient u ook een begroting toe te voegen (separate bijlage). Omschrijf hieronder op welke wijze u de mogelijkheden van cofinanciering (eigen bijdrage en bijdragen derden) heeft onderzocht en wat daarvan de uitkomst is geweest.

De begroting is te vinden als separate bijlage.

Ingevuld door: [REDACTED] en [REDACTED]
Datum: 4 september 2025